

Araştırma Makalesi • Research Article

Serbest Zaman Engelleri ile Serbest Zaman Kolaylaştırıcılarını Etkileyen Faktörlerin Çoklu Göstergeler Çoklu Nedenler (ÇGÇN) Modeliyle İncelenmesi

Investigation of Factors Affecting Leisure Constraints and Leisure Facilitates with Multiple Indicators and Multiple Causes Model (MIMIC)

İsmail Aydın*

Öz: İnsanların çeşitli aktivitelere katılmama nedenleri ve katılımlarını kolaylaştıran faktörleri belirlemek için serbest zaman literatüründe pek çok araştırma ve analiz yapılmıştır. Yürütülen bu araştırmalarda ilgili faktörlerin kapsamlı bir biçimde değerlendirilirken bilhassa kişilerin demografik özelliklerini içeren bilgilere varyans analizleriyle yer verildiği görülmektedir, ancak literatürde konunun derinlemesine daha iyi anlaşılabilmesi için farklı analiz yöntemlerine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla cinsiyet ve medeni durumun hem serbest zaman aktivitelerine katılımı engelleyen faktörler hem de katılımı kolaylaştıran faktörler üzerinde ne derece etkili olduğunu yapısal bir model ile belirlemek bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu Başkanlığı'nın 08.01.2021 tarih ve 2020-SBB-0343 sayılı kararıyla çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna karar verilmiştir. Kolayda örneklem yöntemiyle seçilen 332 sedanter kişi üzerinde yürütülen araştırmada, Boş Zaman Engelleri Ölçeği Kısa Formu (BZEÖ-KF) ile Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği (SZKÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi incelemek için oluşturulan araştırma modeli Çoklu Göstergeler Çoklu Nedenler (ÇGÇN) modeliyle test edilmiştir. Çalışma sonucunda cinsiyet ve medeni durum serbest zaman engelleri üzerinde doğrudan negatif bir etkiye sahipken, serbest zaman kolaylaştırıcıları üzerinde doğrudan pozitif yönde etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum sedanter bireylerin serbest zaman aktivitelerine katılabilme ya da katılmama düzeyleri üzerinde cinsiyet ile medeni durum değişkeninin manidar bir etki yarattığı şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: ÇGÇN Model, Engeller, Kolaylaştırıcılar, Rekreasyon, Serbest Zaman

Abstract: Many research and analysis on leisure has examined why people do not participate in leisure activities or what factors facilitate their participation. In these studies, especially the information containing demographic characteristics of the people has been included with variance analysis while the relevant factors are evaluated in a comprehensive way. However, different analysis methods have been needed in the literature for a better understanding of the subject in depth. For this reason, the aim of study is to determine to what extent gender and marital status affected the factors that constrain participation in leisure activities and factors that facilitate participation. With the decision of Bartın University Social and Human Sciences Ethics Committee dated 08.01.2021 and numbered 2020-SBB-0343, the study was decided to be in compliance with ethical rules. Leisure Constraints Scale-SF (LCS-SF) and Leisure Facilitators Scale (LFS) are used as data collection tools in this study conducted with 332 participants. Multiple Indicators and Multiple Causes Model (MIMIC) have been used to test

* Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü
ORCID: 0000-0002-4373-7200 ismail.aydin2013@gmail.com (Sorumlu yazar)

Received/Geliş: 01 March/Mart 2021

Düzeltilme/Revised form: 10 July/Temmuz 2021

Accepted/Kabul: 16 July/Temmuz 2021

Published/Yayın: 25 October/Ekim 2021

relationship between scales. As a result, gender and marital status have a direct negative effect on LCS-SF. These variables have a direct positive effect on LFS. This situation may be interpreted as socio-demographic characteristics have a significant effect on sedentary individuals' ability to participate in leisure activities or not.

Keywords: Constraints, Facilitators, Leisure, MIMIC Model, Recreation.

Giriş

Serbest zamana yönelik oluşan kısıtlama; insanların çeşitli aktivitelere katılamaması, katılmak için daha fazla enerji ya da çaba harcamak zorunda kalması, aktivite hizmetlerinden istenilen düzeyde yararlanamaması veya bu aktivitelerden tatmin duygusu elde edememesi olarak tanımlanır (Jackson, 1988). Kısacası bu tanıma göre serbest zamanın insanlar için “iyi” olduğu, kısıtlayıcı her türlü faktörün ise istenilen şeyin önündeki engel olarak kabul edilebileceği söylenebilir. 1970’li yıllardan günümüze kadar gelen süreçte ilgili literatürde, serbest zaman aktivitelerine katılımı etkilediği düşünülen kişisel özelliklerin (ör. *cinsiyet, medeni durum*) ya da olumsuz etki yaratabileceği düşünülen diğer faktörlerin (ör. *tesisler, sağlık, ulaşım, zaman*) araştırmacılar tarafından ‘engeller’, ‘bariyerler’ ve ‘kısıtlamalar’ gibi birtakım terimlerin kullanılarak açıklandığı bilinmektedir (Crawford ve Godbey, 1987; Godbey vd., 2010).

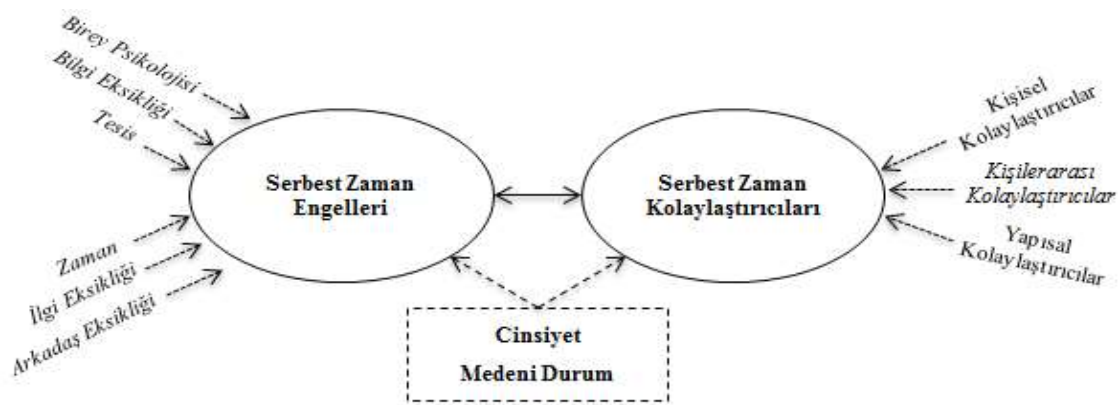
Serbest zaman engelleri kavramının kapsamlı bir biçimde tartışılmaya başlamasıyla konuya ilişkin çeşitli modeller ve teorilerin zaman içerisinde oluşturulduğu gözlemlenmektedir (Alexandris, 2013). Bu model ve teorilerin başında kavrama ilişkin kapsamlı bir biçimde bilgi sunduğu için Crawford ve Godbey (1987) tarafından sunulan “hiyerarşik serbest zaman engelleri” teorisi gelmektedir (Crawford vd., 1991). Jackson (1993) tarafından genişletilmesiyle daha sonra serbest zaman aktivitelerinde katılımcıların davranışlarını incelemek isteyen araştırmacıların da sıklıkla tercih ettiği bir teori haline gelen bu model “kişisel engeller”, “kişilerarası engeller” ve “yapısal engeller” olmak üzere üç farklı serbest zaman engel ismiyle ifade edilmektedir. Ancak, engelleyici faktörlerin günümüzde de sıklıkla kullanılması nedeniyle ayrıntılı bir biçimde açıklanmaya ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Örneğin, Alexandris ve Carroll (1997) araştırmasında bu konudaki engel türlerini “birey psikolojisi”, “bilgi eksikliği”, “tesis”, “arkadaş eksikliği”, “zaman” ve “ilgi eksikliği” olmak üzere altı boyutta daha ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır ve bu ölçüm aracı farklı dillerde de kabul edilmiştir (Gürbüz vd., 2018). Ancak her ne kadar daha ayrıntılı şekilde değerlendirmek için engel türleri araştırmalarda farklılık gösterse de neticede tüm bu engellerin “kişisel engeller”, “kişilerarası engeller” ve “yapısal engeller” sınıfında toplandığını belirten çalışmalara rastlamak da mümkündür (Hawkins vd., 1999; Chick ve Dong, 2003; Park vd., 2017; Sarol, 2017).

Serbest zaman aktivitelerine katılımı engelleyen faktörlerin belirlenmesi kadar oluşan bu engel türleriyle baş etme stratejilerinin de tespit edilmesi önemli hale gelmiştir. Literatürde bu durumun serbest zaman kolaylaştırıcıları kavramıyla açıklandığı bilinmektedir (Gürbüz vd., 2019b; Hubbard ve Mannell, 2001; Sarol, 2017). Serbest zaman kolaylaştırıcıları konusunun daha çok Crawford ve Godbey’in (1987) serbest zaman engelleri teorisinden uyarlanarak açıklanmaya çalışıldığı söylenebilir. Raymore (2002) tarafından geliştirilen üç faktörlü (bireysel kolaylaştırıcılar, kişilerarası kolaylaştırıcılar ve yapısal kolaylaştırıcılar) serbest zaman kolaylaştırıcıları ölçeği bu kuramsal temele örnek verilebilir. Swinton vd. (2008) kişileri serbest zaman aktivitelerine katılımında cesaretlendiren bireysel özellikleri bireysel kolaylaştırıcılar olarak; aktivite tercihinin oluşmasını sağlayan ya da aktivitelere kişileri teşvik eden aile üyeleri, arkadaşlar, kulüp üyeliğini kişilerarası kolaylaştırıcılar olarak; para, etnik köken, cinsiyet vb. tüm unsurları ise yapısal kolaylaştırıcılar olarak tanımlamaktadır.

Bu denli hızda büyüyen serbest zaman literatüründe serbest zaman sürecindeki katılım engeli deneyimini içeren birçok araştırmanın farklı yol ve yöntemle ele alındığı bilinmektedir. Bunların başında, özellikle cinsiyet değişkenine odaklanan çalışmaların geldiği söylenebilir (Henderson, 1994a; Harrington vd., 1992; Henderson, 1991; Searle ve Jackson, 1985; Shaw vd., 1991). Bu sebeple, erkekler, kadınlar, evliler ve bekârlar tarafından tanımlanan serbest zaman kısıtlamaları ve kolaylaştırıcılarını incelemek, bu gruplar arası benzerlik ve farklılıkları belirlemek için yapısal bir model (Şekil 1) test edilmiştir. Araştırma modelinde ilk olarak cinsiyetin ve medeni durumun serbest zaman engelleri üzerinde olumsuz etki yarattığı, serbest zaman kolaylaştırıcıları üzerinde ise pozitif etkisinin olabileceği

hipotezleri kurulmuştur. Jackson (1990) alt gruplar düzeyinde incelemenin herkes için serbest zaman olgusunu anlamada yardımcı olacağını öne sürmüştür. Özellikle cinsiyet ve medeni durum temelli bir perspektiften serbest zaman kısıtlamalarının incelenmesi ve bu grup farklılıklarının daha fazla araştırılması, serbest zaman kısıtlamalarının feminist bir bakış açısıyla da durumun daha iyi analiz edilmesine katkıda bulunacağı söylenebilir.

Sonuç olarak, rekreasyonel aktivitelerdeki kişisel anlamı kavrayabilmek için serbest zaman engelleri ile kolaylaştırıcılar kavramlarının araştırmacılar tarafından tercih edildiği görülmektedir. Türkiye’de konuya ilişkin çalışmaların olduğu, ancak kişisel özellikleri içeren yapısal bir modelde bu tür araştırmanın daha önce yapılmadığı görülmektedir. Koçak vd. (2018) tarafından serbest zaman kolaylaştırıcıları, aracı değişken olarak serbest zaman engelleri ve serbest zaman ilgilenimi arasındaki ilişki yapısal bir modelle test edilmiştir. Model sonucuna göre, serbest zaman kolaylaştırıcılarının serbest zaman engelleri ve serbest zaman ilgilenimi üzerinde pozitif etkisinin olduğu, ayrıca serbest zaman kolaylaştırıcılarının ilgilenim üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu, serbest zaman engellerinin ise bu etkiye aracılık ettiği belirlenmiştir. Ancak araştırmada kişisel demografik özelliklerin etki düzeyi değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla literatürdeki bu durum araştırmacıları konuya ilişkin kapsamlı bir çalışmaya sevk etmektedir. Bu noktadan hareketle, rekreasyon literatüründe önemli bir boşluğu dolduracağı da düşünülen bu çalışmanın amacı, derinlemesine bilgi sağlayabilmek adına demografik özelliklerden sadece cinsiyet ve medeni durum değişkenlerinin serbest zaman aktivitelerine katılımını engelleyen ve kolaylaştıran faktörler üzerinde ne derece etkili olduğunu belirlemektir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Yöntem ve Uygulama

Katılımcılar

Araştırmanın evreni, Ankara’da fiziksel aktivite programlarına düzensiz bir biçimde katılan ya da fiziksel aktivitenin olmadığı bir yaşam tarzını benimseyen sedanter kişilerden; örneklem grubu ise kolayda örneklem yöntemiyle belirlenen 142 kadın (Ort.Yaş= 37.50±8.34), 190 erkek (Ort.Yaş= 43.00±7.72) toplam 332 kişiden oluşmaktadır. Çalışmaya katılanların %57.2’sinin erkek, %41.9’unun 41-50 yaşları arasında, %62.3’ü evli, %50’sinin orta düzeyde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu Başkanlığı’nın 08.01.2021 tarih ve 2020-SBB-0343 sayılı kararıyla çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna karar verilmiştir.

Veri toplama aracı

Bu çalışmada, önceki araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği yapılmış ölçüm araçlarından olan Boş Zaman Engelleri Ölçeği Kısa Formu ile Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği kullanılmıştır.

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Kısa Form (BZEÖ-KF): Bireylerin serbest zaman aktivitelerine katılımını engelleyen faktörlerin değerlendirilmesinde kullanılan “BZEÖ-KF” Alexandris ve Carrol

(1997) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması Gürbüz vd. (2020) tarafından yapılan altı (6) alt boyut toplam 18 maddeden oluşan BZÖ-KF, (1) Kesinlikle önemsiz- (4) Çok önemli biçiminde sıralanmakta ve puanlanmaktadır.

Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği (SZKÖ): Kişilerin serbest zaman aktivitelerine katılımını kolaylaştıran faktörlerin belirlenmesinde kullanılan “SZKÖ” Kim vd. (2011) tarafından geliştirilmiş, Türkçe uyarlaması ise Gürbüz vd. (2019) tarafından yapılmıştır. Üç (3) alt boyut, 16 maddeden oluşan SZKÖ (1) Hiç önemli değil- (5) Çok önemli biçiminde sıralanmakta ve puanlanmaktadır.

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmacı eşliğinde toplanan veriler SPSS-23 ve AMOS-18 istatistiksel paket programlarında değerlendirilmiştir. İlk olarak, ölçek formlarda yer alan cinsiyet ve medeni durum ikili grup değişkenlerin kukla değişken (*dummy variable*) olarak analizde yer alabilmesi için cinsiyet (*erkek=0, kadın=1*), medeni durum (*evli=0, bekar=1*) olarak kodlanmıştır. Daha sonra, toplanan verilerin parametrik test için ön şartı sağlayıp sağlamadığı çoklu normal dağılım test sonucuyla değerlendirilmiş ve çoklu normal dağılım göstermesi sebebiyle (*Multivariate= 6.94*) parametrik tahmin yöntemi olan “Maksimum olabilirlik çıkarımı (*Maximum Likelihood: ML*)” araştırmada tercih edilmiştir. Ayrıca kullanılan ölçüm araçlarının iç güvenirliğini belirlemek için Cronbach’s Alpha katsayıları hesaplanmıştır (Tablo 1).

Çoklu göstergeler çoklu nedenler (ÇGÇN) modeli

Araştırmada, çoklu göstergeler çoklu nedenler modeli: ÇGÇN (*Multiple Indicators and Multiple Causes: MIMIC*) kullanılmıştır. ÇGÇN, değişkenler arasında önceden belirlenen bir modelin (teorik) toplanan veriyi ne kadar iyi açıkladığını uyum iyiliği indeksleriyle tespit eden ve yapısal eşitlik modellerinin uzantısı olarak kabul edilen bir modeldir. İlk olarak, Joreskog ve Goldberger (1975) tarafından önerilen ve araştırmacılar tarafından daha çok bağımlı değişkenin bilinmediği durumlar için tercih edilen ÇGÇN model yaklaşımı, birçok neden ve gösterge değişkeni içeren gizil faktörlerin istatistiksel teorisine dayanır. Bir ÇGÇN modeli sırasıyla, (I) gizli faktörler (*latent variables*) ile gözlenen nedenler (*observed causes*) arasındaki nedensel bağlantıyı gösteren ölçüm aşaması; (II) gizli faktörlerin gözlenen değişkenler (*indicators*) aracılığıyla nasıl tahmin edildiğini gösteren yapısal kısım olmak üzere iki aşamada hesaplanır. Ayrıca, ÇGÇN modelleri ikili grubunun karşılaştırılmasında (ör. cinsiyet vb.) dışsal değişkenler olarak nedensel göstergeleri kullanma konusunda da araştırmacılara yardımcı olmaktadır (Morris vd., 2017). Benzer modellerle yapılan araştırmalarda madde toplam puanları üzerinden oluşturulan alt boyut puanlarının gözlenen değişken olarak analiz sürecine de dahil edilebileceği görülmektedir (Bentler, 2006; Gana ve Broc, 2019; Morris vd., 2011; Proits vd., 2017).

Dolayısıyla çalışmada serbest zaman engellerini ve serbest zaman kolaylaştırıcılarını etkilediği varsayılan “cinsiyet” ve “medeni durum” değişkenleri dışsal (*egzojen değişken*) olarak araştırma modeline eklenmiş ve test edilmiştir. Şekil 2 bu değişkenleri içeren ÇGÇN modelini göstermektedir. Cinsiyetin ve medeni durumun gizli faktörler üzerindeki etkileri, bu değişkenlerden gizli faktörlere giden oklar tarafından temsil edilmektedir. Modelin bu kısmı cinsiyetin ve medeni durumun BZEÖ-KF ve SZKÖ üzerindeki etkileri nedeniyle 4 farklı çoklu regresyon sonucu gibi de kabul edilebilir. Şöyle ki, kukla değişkenin söz konusu olduğu regresyon testlerinde olduğu gibi, grup değişkenlerin 0-1 olarak kodlanması (*dummy variable*) gruplar arasındaki oluşan farkı anlamada araştırmacılara yardımcı olacaktır. Örneğin, araştırmamızda cinsiyet değişkeni erkekler= 0, kadınlar= 1 şeklinde kodlanmıştır. Bu durum cinsiyet değişkeni aracılığıyla gizli faktör üzerinden elde edilecek negatif bir katsayının “kadınların erkeklerden daha düşük düzeyde bu özelliğe sahip olabileceğini” şeklinde yorumlanmasını sağlayacaktır (Teo, 2010). Model çerçevesinde oluşturulan hipotezlerin anlamlılık düzeyi (**p < 0.05*) olarak kabul edilmiştir.

Madde yanlılığı ya da değişen madde fonksiyonu (DMF)

ÇGÇN modellerinde DMF sıklıkla kullanılır. Örtük değişken yoluyla elde edilen dolaylı etkilere ek olarak, ortak değişkenlerin göstergeler (yani yanıtlar) üzerinden doğrudan etkileri olup olmadığı da araştırılabilir. Ölçme değişmezliğinin bu tür madde düzeyinde araştırılmasına madde yanlılığı (*Item Bias*) ya da değişen madde fonksiyonu (*Differential Item Functioning; DIF*) analizi denir. Tanım olarak, aynı özellik

seviyesi göz önüne alındığında, maddenin beklenen puanı iki veya daha fazla katılımcı alt popülasyonu arasında farklıysa, o madde için DMF'in mevcut olduğunu söyleyebiliriz. (Şen, 2020). Finch 'e göre (2005) ilk olarak model çıktısında gruplama değişkeni (ör. cinsiyet) ile örtük değişkenlerin ve göstergeler (ör. ölçek maddeleri ya da alt boyutları) arasında modifikasyon önerisi bulunması durumunda gruplama değişkenden bu örtük değişkenler ve göstergelere regresyon oku eklenerek kestirim yapılır. Bu DMF parametre kestirimi anlamlı ise ($p < 0.05$) kestirimi yapılan madde ya da alt boyut puanlarının iki grup (ör. kadın ve erkek) arasında anlamlılık gösterdiği söylenebilir. Anlamlılık gösteren bu tür madde ya da alt boyutların analizden çıkarılmasına araştırmacı tarafından karar verilir.

Bulgular

BZEÖ-KF için alt boyut düzeyinde en düşük ortalamanın “bilgi eksikliği” (Ort.= 2.71), en yüksek ortalamanın “zaman” (Ort.= 3.08) boyutlarında; SZKÖ için alt boyut düzeyinde ise en düşük ortalamanın “kişisel kolaylaştırıcılar” (Ort.= 3.43), en yüksek ortalamanın “yapısal kolaylaştırıcılar” (Ort.= 3.56) boyutlarında olduğu görülmektedir. Ayrıca, araştırmanın iç güvenirliğini değerlendirmek için kullanılan ölçüm araçlarının Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayılarının sırasıyla BZEÖ-KF alt boyutlarında 0.69 ile 0.43, SZKÖ boyutunda 0.88 ile 0.83 arasında hesaplandığı belirlenmiştir (Tablo 1). Hesaplanan değerler BZEÖ-KF alt boyutları için orta düzeyde olsa da bu değerlerin istatistiksel olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı söylenebilir (Can, 2014).

Tablo 1. BZEÖ-KF ve SZKÖ'nün Puan Dağılımı (N=332)

	Ort. (Ss.)	Bas.	Çarp.
<i>Boş Zaman Engelleri Ölçeği Kısa Form (BZEÖ-KF)</i>			
Birey Psikolojisi ($\alpha = 0.69$)	2.80 (0.73)	-0.43	-0.30
Bilgi Eksikliği ($\alpha = 0.61$)	2.71 (0.64)	-0.39	-0.12
Tesis ($\alpha = 0.65$)	2.96 (0.66)	-0.39	-0.05
Arkadaş Eksikliği ($\alpha = 0.63$)	2.79 (0.66)	-0.52	0.08
Zaman ($\alpha = 0.43$)	3.08 (0.36)	-0.06	-0.04
İlgi Eksikliği ($\alpha = 0.57$)	2.84 (0.64)	-0.25	-0.60
<i>Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği (SZKÖ)</i>			
Kişisel Kolaylaştırıcılar ($\alpha = 0.85$)	3.43 (1.10)	-0.32	-1.00
Kişilerarası Kolaylaştırıcılar ($\alpha = 0.83$)	3.53 (1.15)	-0.43	-0.99
Yapısal Kolaylaştırıcılar ($\alpha = 0.88$)	3.56 (0.94)	-0.50	-0.58

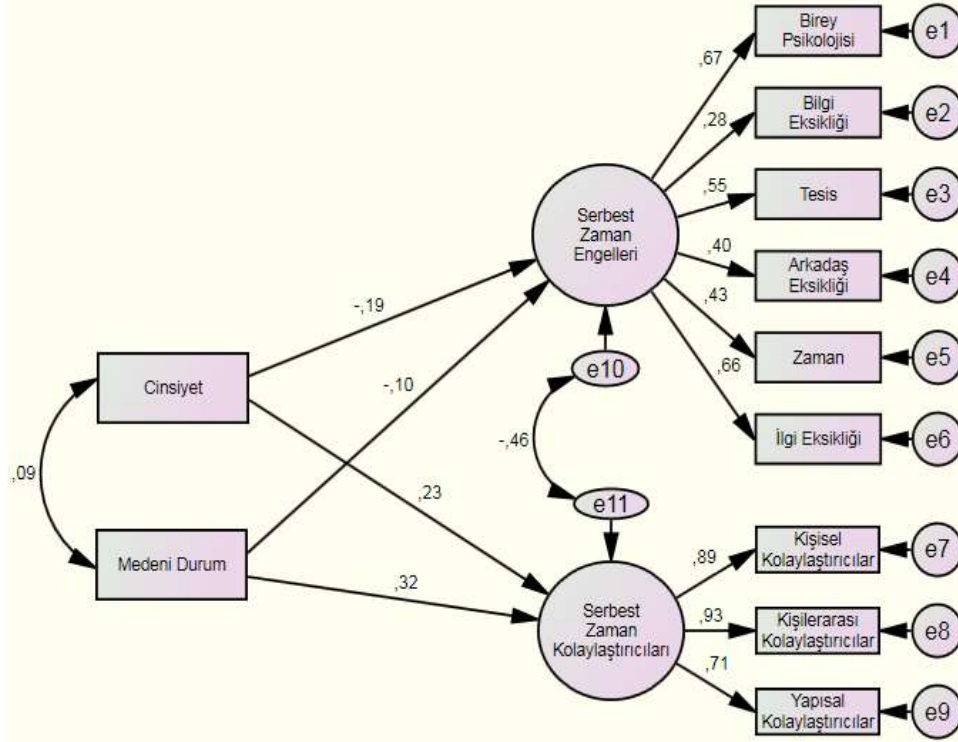
Araştırma modelinin analizi sonuçları

Çalışma kapsamında oluşturulan ÇGÇN modelinin (Şekil 2) uyum indekslerinin ($\chi^2 = 109.27$, $df = 40$, $RMSEA = 0.07$, $CFI = 0.93$, $SRMR = 0.05$, $GFI = 0.94$, $TLI = 0.90$) iyi bir uyum gösterdi gözlemlenmiştir (Hair vd., 2010; Hooper vd., 2008; Tabachnick ve Fidell, 2006; Solmaz ve Çolakoğlu, 2019). Serbest zaman aktivitelerine katılımını engelleyen faktörler ile katılımı kolaylaştıran faktörler üzerinde ne derece etkili olduğunu belirlemek için modele dahil edilen cinsiyet ve medeni durum değişkenlerinin modelde anlamlı bir etki yarattığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Cinsiyetin serbest zaman engelleri üzerinde doğrudan olumsuz etki yarattığı ($\beta = -0.19$, $p < 0.05$), serbest zaman kolaylaştırıcıları üzerinde ise doğrudan olumlu etki yarattığı gözlemlenmiştir ($\beta = -0.23$, $p < 0.05$). Ayrıca araştırmada medeni durum değişkeninin sadece serbest zaman kolaylaştırıcıları üzerinde doğrudan olumlu bir etkiye sahip olduğu da ($\beta = -0.32$, $p < 0.05$) belirlenmiştir. Tablo 2'de erkekler=0, kadınlar=1, evli=0, bekar=1 olarak kodlanan ve kukla değişkenler olan cinsiyet ve medeni durum değerlendirildiğinde sırasıyla kadınların BZEÖ-KF (-0.18)'de erkeklerden daha yüksek puan aldığı; SZKÖ'de ise erkeklerin kadınlardan daha yüksek puana sahip olduğu (0.47) görülmektedir. Ayrıca SZKÖ faktöründe bekarların evlilere göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Cohen'e göre (1992) oluşan bu farklılığın etki düzeyi (0.20) küçük, orta (0.50) ve (0.80) büyük olmak üzere üç düzeyde değerlendirilebilir. Dolayısıyla araştırmada elde edilen cinsiyet farkının BZEÖ-KF ($d = 0.31$) üzerinde küçük bir etki yaratırken; SZKÖ ($d = -0.56$) üzerinde ise orta büyüklükte bir etki yarattığı söylenebilir.

Tablo 2. Araştırmanın ÇGÇN Model Sonucu

Parametreler	β	CR	p-değeri	R ²
Cinsiyet → BZEÖ-KF	-0.19	-2.83	*0.00	-0.03
Cinsiyet → SZKÖ	0.23	4.39	*0.00	0.05
Medeni Durum → BZEÖ-KF	-0.10	-1.57	0.11	-0.01
Medeni Durum → SZKÖ	0.32	5.92	*0.00	0.10

*p ≤ 0.05.,

Şekil 2. Araştırmanın ÇGÇN modeli**Madde yanlılığı ya da değişen madde fonksiyonu (DMF) sonuçları**

ÇGÇN modele ait modifikasyon istatistikleri Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'e göre analiz programı (AMOS) tarafından dokuz farklı modifikasyon önerilmektedir. Burada DMF analizi yaparak madde yanlılığını belirlemek için sadece grup değişkenler olarak belirtilen cinsiyet ve medeni durum değişkenlerinin BZEÖ-KF ve SZKÖ boyutları arasında önerilen modifikasyon göstergeleri dikkate alınmalıdır. Görüldüğü üzere, medeni durumun SZKÖ'nün yapısal kolaylaştırıcıları ile BZEÖ-KF'nün ilgi eksikliği boyutlarıyla yapılacak bir modifikasyonun ki-kare değerini 0.15-0.21 civarında düşüreceği belirtilmektedir. Cinsiyet değişkeninin ise sadece SZKÖ'nün yapısal kolaylaştırıcıları boyutunda yapılacak modifikasyon ile modelin ki-kare değerinde 0.16'lık bir düşüş sağlanacağı tespit edilmiştir. Dolayısıyla BZEÖ-KF'nün ilgi eksikliği boyutu ile SZKÖ'nün yapısal kolaylaştırıcılar boyutlarındaki grup değişkenleri (*cinsiyet*, *medeni durum*) arasındaki yanlılığı incelemek için araştırmanın ÇGÇN modelinde cinsiyet ve medeni durum değişkeninden SZKÖ'nün yapısal kolaylaştırıcılar boyutuna; sadece medeni durum değişkeninden ise BZEÖ-KF'nün ilgi eksikliği boyutuna regresyon oku çizilerek kestirim yapılmıştır (Şekil 3). DMF analizi sonrası ÇGÇN modeline eklenen modifikasyon sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 3. Grup Değişkenleri ile Alt Boyutlar Arasındaki Önerilen Modifikasyon Değerleri

	Modifikasyon Göstergesi	Ki-Karenin değişimi
^a Medeni Durum →Yapısal Kolaylaştırıcılar	7.29	0.21
^a Cinsiyet→ Yapısal Kolaylaştırıcılar	4.75	0.16
Zaman→İlgi Eksikliği	5.24	-0.18
Tesis→Zaman	12.5	0.10
Bilgi Eksikliği→Arkadaş Eksikliği	14.9	0.20
^a Medeni Durum→İlgi Eksikliği	5.57	0.15
Kişilerarası Kolaylaştırıcılar→Tesis	4.43	0.05
Zaman→Tesis	15.5	0.34
Arkadaş Eksikliği→Bilgi Eksikliği	13.2	0.18

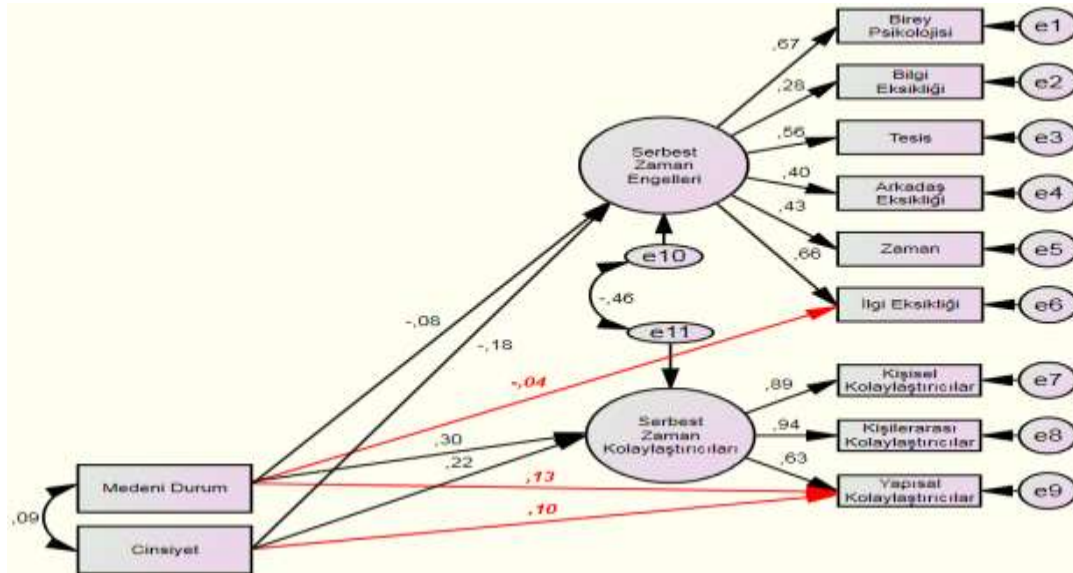
^aDMF parametre kestirimi için önerilen modifikasyonlar

Tablo 4 değerlendirildiğinde sırasıyla, SZKÖ'nün yapısal kolaylaştırıcılar boyutunun kadın ve erkek grup arasındaki yanlılık yarattığı tespit edilmiştir. Bu boyutta, erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puana sahip olduğu (0.18) anlaşılmaktadır. Ayrıca SZKÖ'nün yapısal kolaylaştırıcılar boyutunun benzer şekilde evli ve bekar grupları arasında yanlılık gösterdiği belirlenmiştir. Bekarların evlilere göre bu boyutta daha yüksek puana sahip olduğu (0.25) görülmektedir. Ancak medeni durum değişkeni BZEÖ-KF'nin ilgi eksikliği boyutunda evli ve bekar gruplar arasında yanlılık yaratmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Cohen etki testine göre, yanlılık yarattığı tespit edilen SZEÖ'nün yapısal kolaylaştırıcılar boyutundaki farklılığın her iki değişken için de orta düzeyde bir etki ($d<0.80$) oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle yapısal kolaylaştırıcılar boyutunun araştırma modelinden çıkartılmasına gerek duyulmamıştır.

Tablo 4. Grup Değişkenleri ile Alt Boyutlar Arasındaki Kestirim Sonuçları

Parametreler	β	CR	p-değeri	R ²
Cinsiyet → Yapısal Kolaylaştırıcılar	0.10	2.32	*0.02	0.01
Medeni Durum → İlgi	-.04	-.82	0.40	-.00
Medeni Durum → Yapısal Kolaylaştırıcılar	0.13	2.99	*0.00	0.01

* $p\leq 0.05$.

Şekil 3. Grup Değişkenler ve Alt Boyutlar Arasındaki Parametre Kestirimi

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, cinsiyet ve medeni durumun serbest zaman aktivitelerine katılımı engelleyen faktörler ile katılımı kolaylaştıran faktörler üzerinde ne derece etkili olduğu ÇGÇN modeliyle incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulguların tümü bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırma için oluşturulan hipotezlerin değerlendirilmesinde sırasıyla $\chi^2= 109.27$, $df= 40$, $RMSEA= 0.07$, $CFI= 0.93$, $SRMR= 0.05$ uyum değerlerinin kullanıldığı ve analiz sonucu elde edilen bu model uyum değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde (Hair vd., 2010; Hooper vd., 2008; Tabachnick ve Fidell, 2006) yer aldığı görülmektedir. Yapısal eşitlik modeli içerikli araştırmalarda bir ki-kare anlamlılık testinin sağlanması temel şarttır ancak istatistiklerin örnek büyüklüğüne duyarlılığı göz önüne alındığında model uygunluğunun tek göstergesi ki-kare olarak kabul edilmez (Byrne vd., 1989). Dolayısıyla bu testin yanında yapı geçerliliğini ortaya koyabilecek birçok uyum değeri de beraberinde kullanılır. Bu çalışmada sırasıyla Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (*Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA*), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (*Comperative Fit Index: CFI*), Standartlaştırılmış Hata Kareler Ortalamasının Karekökü (*Standardized Root Mean Square Residual: SRMR*) kullanılmıştır. Steiger'e (2007) göre RMSEA değeri 0.08'den küçük, Bentler'a göre (1990) CFI değeri 0.90'ın üzerinde, Hu ve Bentler'a göre (1999) SRMR değeri 0.08'in altında olmalıdır. Araştırma modelindeki uyum indekslerinin iyi uyum göstermesi nedeniyle oluşturulan ÇGÇN modelinin hata terimleri arasında herhangi modifikasyona ihtiyaç duyulmamıştır.

Serbest zaman literatürü derinlemesine incelendiğinde, cinsiyet temelli çalışmaların genelde farklı biçimde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bazı araştırmacıların bu konuyu eleştirel boyutta incelediği (Henderson, 1991; Wimbush ve Talbot, 1988), bazılarının kadınların yaşadığı serbest zaman aktivitelerine katılım problemlerini erkekler üzerinde yürüttüğü deneysel içerikli çalışmalardan tesadüfen öğrendiği, bazılarının ise doğrudan bu tür engelleyici faktörleri kadınlar üzerinden inceleyen araştırmalar yaptığı görülmektedir (Bolla vd., 1991; Chambers, 1986; Harrington, 1991; Shaw, 1994). Her ne şekilde olursa olsun, serbest zaman aktivite tercihi ve katılım sürecinde cinsiyetten kaynaklı yaşanan farklılıkları ve sorunları belirlemek için yapılan bu tür araştırmaların çoğunda (ör. Firestone ve Shelton, 1994; Henderson, 1990, 1994a, 1994b; Searle ve Jackson, 1985; Shaw, 1985, 1994) cinsiyet temelli eşitsizlik konusuna odaklanıldığı görülmektedir. Örneğin Shaw (1985), hafta sonları erkeklerin kadınlardan daha fazla serbest zamana sahip olduklarını, hafta içinde ise bu farklılığın oluşmadığını ifade etmiştir. Searle ve Jackson (1985) kadınların serbest zamanlarını değerlendirme aşamasında erkeklere göre daha fazla engelle karşılaştığını savunmuştur. Benzer şekilde Shaw (1988) kadınların günlük yaşamın birçok alanında olduğu gibi serbest zamanlarını değerlendirme aşamasında özgür seçimde bulunma olasılıklarının erkeklerden daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Cinsiyetler arasında oluşan bu tür farklılıkların birçok araştırmacı tarafından kadınların toplum içerisinde kabul etmek zorunda oldukları sosyal roller ile açıklandığı bilinmektedir (ör. Green vd., 1990; Henderson vd., 1989; Wimbush ve Talbot, 1988). Dolayısıyla cinsiyetin güçlü bir sosyal tabakalaşma ve eşitsizliğin kaynağı olduğu, serbest zaman tercihleri ve davranışları üzerinde dahi önemli bir etki yarattığı söylenebilir (Philipp, 1997).

Crawford ve Godbey (1987) kadınların serbest zaman aktivitelerine katılım aşamasında yaşadıkları sorunların daha çok kişisel ve kişilerarası engellerden oluştuğunu düşünmektedir. Kadınların günlük yaşamda aileyle daha çok meşgul olmaları, fiziksel özelliklerinin bazı aktiviteler için uygun olmadığına yönelik toplumdaki düşünce biçimi, aktiviteye ulaşım sorunu ve nerede katılabileceğini bilmiyor olmaları, aktivitenin gerçekleştiği sosyal ortamda rahat olamamaları gibi sebepler kişisel ve kişilerarası engellere örnek olarak gösterilebilir. Benzer şekilde Bolla vd. (1991) de genel olarak kadınların serbest zamanı kullanmasında toplumdaki cinsiyet rollerinden etkilendiğini, bu rollerinin onlar için dezavantajlı bir durum yarattığını gözlemlemiştir. Özellikle kadınların yaşamlarında çocuk bakımı, ev sorumlulukları gibi baskıcı güçlerin aktivite erişimlerini olumsuz yönde etkilediği, erkeklere göre serbest zamanlarında daha çok kısıtlanma eğiliminde olduğu bilinmektedir. Dahası, Shaw (1994) kadınların serbest zamanlarının önündeki en büyük engelin toplum yapısında mevcut olan ataerkil özellikten kaynaklandığını öne sürmüştür. Dolayısıyla serbest zaman engellerinin yapılandırılmış cinsiyet temelli ilişkilerden ortaya çıktığını söylenebilir.

Ayrıca Green vd. (1987), serbest zamana yönelik bazı kısıtlamaların, erkekler ve kadınlar arasında hatta kadın gruplarının kendi içinde dahi farklılık gösterebileceğini vurgulamıştır. Bu durum bir bireyin yaşam tarzı için ortama uyum sağlamasının cinsiyetle birleşen kişisel, sosyal ve durumsal özelliklerden oluştuğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle cinsiyetin tek başına kişinin hayatında yapabileceği seçimleri belirleyemeyeceği, aslında insan davranışlarının birçok faktör kombinasyonu sonucu oluşabileceği de söylenebilir. Bu nedenle serbest zaman kısıtlamalarının incelenmesinde hem erkekler hem de kadınlar için bu faktörler düşünülerek hareket edilmesi yararlı olacaktır. Özellikle cinsiyet temelli bir analiz sürecinde seçilen bağlamsal faktörlerden en az birinin daha incelemesiyle bireylerin serbest zaman kısıtlamalarının anlaşılmasına daha kapsamlı bir kavrayış sağlanabilir. Örneğin, Jackson ve Edgar (1995) serbest zaman engellerindeki cinsiyetler arası farklılıklara diğer kişisel özelliklerin (ör. yaş, gelir, medeni durum, aile yapısı) de olumlu ya da olumsuz yönde etki yapabileceğini belirlemiştir. Örneğin çocuk sahibi olan evli bireylerin masrafları arttığı için belirli konularda kendilerini kısıtlamak zorunda kalabilirler. Ancak gelir düzeyinin yüksek olması durumunda bu ve benzeri engellerin üstesinden de gelinebilir. Neticede cinsiyet değişkeninden kaynaklı oluşan bu farklılığı anlamada diğer sosyodemografik özelliklerin göz ardı edilmemesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle gelir düzeyi, medeni durum gibi değişkenlerin aktiviteye katılımı kısıtlayabileceği gibi katılımı kolaylaştıracağı da düşünülebilir. Bu durum, Tablo 2'deki cinsiyetin ve medeni durumun BZEÖ-KF ve SZKÖ üzerinde oluşan etkilerini açıklar niteliktedir.

Sonuç olarak, uzun yıllar boyunca çalışmalarda değişimi incelemek için bağımlı örneklem t-test, ANOVA ve ANCOVA, çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) gibi geleneksel yaklaşımlar araştırmacılar tarafından tercih edilmiştir (Bollen ve Curran, 2006). Bu yaklaşımların çoğu sadece ortalama değişkenleri analiz eder ve bireyler arasındaki farklılıkları hata varyansı olarak ele alır (Duncan ve Duncan, 2009). Ancak, araştırma kapsamında belirlenen hipotezlerin anlamlılığını test etmek için oluşturulan ve birçok literatürde sıklıkla kullanılan ÇGÇN modeli, bireylerin serbest zaman aktivitelerine katılımını engelleyen ya da kolaylaştıran faktörlere yol açan kişilerin net bir biçimde belirlenmesinde demografik özelliklerinin rolünü kavrama fırsatı sağlamıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeninin özellikle kadınlar için serbest zaman aktivitelerine katılımı engelleyen önemli bir değişken olurken erkekler için bu durumun oluşmadığı aksine erkek katılımcılar için cinsiyetin serbest zaman aktivitelerine katılımı kolaylaştıran bir özellik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca serbest zaman aktivitelerine katılımı kolaylaştıran bir diğer değişkenin de medeni durumun olduğu, özellikle bekar katılımcıların evlilere göre daha kolay bu tür aktivitelere katılabildikleri belirlenmiştir. Dolayısıyla, ele alınan demografik değişkenlerden cinsiyet ve medeni durumun aktivitelere katılımı engeller oluşturabileceği kadar katılımı kolaylaştırmada da manidar bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde “kişisel engeller”, “kişilerarası engeller” ve “yapısal engeller” olmak üzere üç temel boyutta da sınıflandırılabilen serbest zaman engelleri ölçeği kapsamlı bilgi sunabilmesi için çalışmada “birey psikolojisi”, “bilgi eksikliği”, “tesis”, “arkadaş eksikliği”, “zaman” ve “ilgi eksikliği” boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu durum kullanılan BZEÖ-KF’un çalışmada belirtilen boyutlar çerçevesinde sınırlandırılarak incelendiğini göstermektedir. Araştırma kapsamında oluşturulan çoklu göstergeler çoklu nedenler modelinin sadece “cinsiyet” ve “medeni durum” değişkenleriyle oluşturulması çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Ayrıca çalışmada kolayda örneklem yönteminin kullanılması, katılımcıların bu yöntemle belirlenen sedanter bireylerden seçilmesi örneklem konusundaki sınırlılıklarını göstermektedir. Dolayısıyla, bu araştırma bulguları düzenli bir biçimde fiziksel aktivitelere katılan bireylerden elde edilecek diğer araştırma bulgularıyla doğrudan genelleştirilemez. Gelecekte, düzenli bir biçimde fiziksel aktivite programlarına katılan kişilerden oluşacak bir örneklemle benzer çalışmaların yapılmasıyla ilgili literatürde önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca bu tür araştırma bulgularının bireylerin rekreasyonel aktivitelere katılmama nedenlerini anlamada birçok ilgili kuruma fikir sunacağı da söylenebilir.

Kaynakça

- Alexandris, K. & Carroll, B. (1997). Demographic differences in the perception of constraints on recreational sports participation: results from a study in Greece. *Leisure Studies*, 16, 107-125.
- Alexandris, K. (2013). Segmenting recreational tennis players according to their involvement level: a psychographic profile based on constraints and motivation. *Managing Leisure*, 18(3), 179-193.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107, 238-246.
- Bentler, P. M. (2006). EQS 6 structural equations program manual. In Los Angeles: BMDP Statistic Software.
- Bolla, P., Dawson, D. & Harrington, M. (1991). The leisure experience of women in Ontario. *Journal of Applied Recreation Research*, 16, 322-348.
- Bollen, K. A. & Curran, P. J. (2006). Latent curve models: A structural equation perspective (Vol.467). Hoboken, New J: John Wiley & Sons.
- Byrne, B.M., Shavelson, R.J. & Muthén, B. (1989). Testing for the equivalence of factor covariance and mean structures: The issue of partial measurement invariance. *Psychological Bulletin*, 105, 456-466.
- Can, A. (2014). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. (3.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chambers, D. A. (1986). The constraints of work and domestic schedules on women's leisure. *Leisure Studies*, 5, 309-325.
- Chick, G., Dong, E. (2005). Cultural constraints on leisure. In E. L. Jackson (Ed.), *Constraints to leisure* (pp. 169-183). State College, PA: Venture Publishing.
- Crawford, D. W. & Godbey, G. (1987). Reconceptualizing barriers to family leisure. *Leisure Sciences*, 9, 119-127.
- Crawford, D. W., Jackson, E. L. & Godbey, G. (1991). A hierarchical model of leisure constraints. *Leisure Sciences*, 13, 309-320.
- Duncan, T.E. & Duncan, S. C. (2009). The ABC's of LGM: An introductory guide to latent variable growth curve modeling. *Social and Personality Psychology Compass*, 3(6), 979-991.
- Finck, H. (2005). The MIMIC model as a method for detecting DIF: Comparison with Mantel-Haenszel, SIBTEST, and the IRT likelihood ratio. *Applied Psychological Measurement*, 29, 278-295.
- Firestone, J. & Shelton, B. (1994). A comparison of women's and men's leisure time: Subtle effects of the double day. *Leisure Sciences*, 16, 45-60.
- Gana, K., & Broc, G. (2019). Structural equation modeling with lavaan. In London, UK: ISTE Ltd (1st Edition). ISTE Ltd.
- Godbey, G., Crawford, D. W. & Shen, X. S. (2010). Assessing hierarchical leisure constraints theory after two decades. *Journal of Leisure Research*, 42(1), 111-134.
- Green, E., Hebron, S. & Woodward, D. (1987). Leisure and gender: A study of Sheffield women's leisure experience. London, England: The Sports Council and Economic and Social Research Council.
- Green, E., Hebron, S. & Woodward, D. (1990). Women's leisure: What leisure? London: Macmillan.
- Gürbüz, B., Çimen, Z. & Aydın, İ. (2018). Serbest zaman ilgilenim ölçeği: Türkçe formu geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 256-265.
- Gürbüz, B., Öncü, E. & Emir, E. (2019). The Turkish adaptation of leisure facilitator scale: A validity and reliability study. *Physical Education of Students*, 23(2), 64-69.

- Gürbüz, B., Öncü, E. & Emir, E. (2020). Boş zaman engelleri ölçeği: Kısa formunun yapı geçerliğinin test edilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 120-131.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (Seventh edition). New Jersey: Pearson Prectice Hall.
- Harrington, M. A. (1991). Time after work: Constraints on the leisure of working women. *Loisir et Société*, 14(1), 115-132.
- Harrington, M., Dawson, D. & Bolla, P. (1992). Objective and subjective constraints on women's enjoyment of leisure. *Loisir et Société*, 15, 203-221.
- Hawkins, B. A., Peng, J., Hsieh, C. M. & Eklund, S. J. (1999). Leisure constraints: A replication and extension of construct development. *Leisure Sciences*, 21(3), 179- 192.
- Henderson, K. A. (1991). The contribution of feminism to an understanding of leisure constraints. *Journal of Leisure Research*, 23, 363-377.
- Henderson, K. A. (1994a). Broadening an understanding of women, gender, and leisure. *Journal of Leisure Research*, 26, 1-7.
- Henderson, K. A., Bialeschki, M.D., Shaw, S., Freysinger, V. (1989). *A leisure of one's own: A feminist perspective on women's leisure*. State College, PA: Venture.
- Henderson, K.A. (1994b). Special issue on women, gender, and leisure. *Journal of Leisure Research*, 26(1).
- Hooper, D., Coughlan, J. & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Hubbard, J. & Mannell, R. C. (2001). Testing competing models of the leisure constraint negotiation process in a corporate employee recreation setting. *Leisure Sciences*, 23,145-163.
- Jackson, E. L. (1988). Leisure constraints: A survey of past research. *Leisure Sciences*, 10(3), 203-215.
- Jackson, E. L. (1990). Variations in the desire to begin a leisure activity: Evidence of antecedent constraints? *Journal of Leisure Research*, 22, 55-70.
- Jackson, E. L. (1993). Recognizing patterns of leisure constraints: Results from alternative analyses. *Journal of Leisure Research*, 25(2), 129-149.
- Jackson, Edgar L., Henderson, K.A. (1995). Gender-based analysis of leisure constraints. *Leisure Sciences*, 17(1), 31-51.
- Joreskog, K. G. & Goldberger, A. S. (1975). Estimation of a model with multiple indicators and multiple causes of a single latent variable. *Journal of the American Statistical Association*, 70(351a), 631-639.
- Kim, B., Heo, J., Chun, S. & Lee, Y. (2011). Construction and initial validation of the leisure facilitator scale. *Leisure/Loisir*, 35(4), 395-401.
- Koçak, F., Gürbüz, B., Doğaner, S., Özbek, O. (2018). Serbest zaman kolaylaştırıcıları, serbest zaman engelleri ve serbest zaman ilgilenimi arasındaki ilişki: Yapılsa eşitlik modeli çalışması. *16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı*, Özet, 943-944.
- Morris, E., van Riper, C. J., Kyle, G. T. Wallen, K. E. & Absher, J. (2017). Accounting for gender in a study of the motivation-involvement relationship. *Leisure Sciences*, 1-14.

- Park, S., Kim, J., Nam, S. & Kwon, J. (2017). Leisure constraints, leisure constraints negotiation and recreation specialization for water-based tourism participants in Busan. *Asian Social Science*, 13(10), 159-167.
- Philipp, S. F. (1997) Race, gender, and leisure benefits. *Leisure Sciences*, 19(3), 191-207.
- Proitsi, P., Hamilton, G., Tsolaki, M., Lupton, M., Daniilidou, M., Hollingworth, P., & Powell, J. F. (2011). A Multiple indicators multiple causes (MIMIC) model of behavioural and psychological symptoms in dementia (BPSD). *Neurobiology of Aging*, 32(3), 434-442.
- Raymore, L. A. (2002). Facilitators to leisure. *Journal of Leisure Research*, 34(1), 37-51.
- Sarol, H. (2017). Bireylerin fiziksel aktiviteye katılımını engelleyen ve kolaylaştıran faktörlerin belirlenmesi, *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4354-4364.
- Searle, M. S. & Jackson, E. L. (1985). Socioeconomic variations in perceived barriers to recreation participation among would-be participants. *Leisure Sciences*, 7, 227-249.
- Shaw, S. M. (1985). Gender and leisure: Inequality in the distribution of leisure time. *Journal of Leisure Research*, 17, 266-282.
- Shaw, S. M. (1988). Gender differences in the definition and perception of household labor. *Family Relations*, 37,333-331
- Shaw, S. M. (1994). Gender, leisure, and constraints: Toward a framework for the analysis of women's leisure. *Journal of Leisure Research*, 26, 8-22.
- Shaw, S. M., Bonen, A., McCabe, J.F. (1991). Do more constraints mean less leisure? Examining the relationship between constraints and participation. *Journal of Leisure Research*, 23, 286-300.
- Solmaz, S. & Çolakoğlu, T. (2019). Örgüt kültür tipleri ve özdeşleşme: İş tatmininin aracılık etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(4), 105-119.
- Steiger, J. H. (2007). Understanding the limitations of global fit assessment in structural equation modeling. *Personality and Individual Differences*, 42, 893-898.
- Swinton, A. T., Freman, P. A., Zabriskie, R. B. & Fields, P. J. (2008). Nonresident fathers' family leisure patterns during parenting time with their children. *Fathering*, 6(3), 205-225.
- Şen, S. (2020). Mplus ile Yapısal Eşitlik Modellemesi Uygulamaları. (1.Basım). Nobel Akademik Yayın Evi, Ankara.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2006). Using multivariate statistics (Fifth edition). Newyork: Pearson Education, Inc.
- Teo, T. (2010). Measuring the effect of gender on computer attitudes among pre-service teachers. *Campus-Wide Information Systems*, 27(4), 227-239.
- Wimbush, E. & Talbot, M. (Eds.). (1988). Relative freedoms. Milton Keynes, England: Open University Press.

Extended Abstract

The leisure constraint is defined as the inability of people to participate in various activities, having to spend more energy or effort to participate, not benefiting from activity services at the desired level or not getting a sense of satisfaction from these activities. In short, according to this definition, it may be said that leisure is “good” for people, and any constraint factor may be considered as an obstacle to what is desired. It has become important to identify the strategies to cope with these types of obstacles as well as the factors that restrict participation in leisure activities. It is known in the literature that this situation is explained by the concept of leisure facilitators. In the leisure literature, which has grown so rapidly, many studies involving the experience of participation barrier in the leisure activities are handled in different ways and methods? The first of these is the studies that focus on the gender and the other variables. As a result, it is seen that the concepts of leisure constraints and facilitators are preferred by researchers in order to comprehend the personal meaning in recreational activities. It is seen that there are studies on the subject in Turkey, but this type of research has not been done before in a structural model (*MIMIC*) that includes personal characteristics.

The study's sample consisted of sedentary individuals. Leisure Constraints Scale-SF (*LCS-SF*) and Leisure Facilitators Scale (*LFS*), which are measurement tools that have been validated and reliable in previous studies, were used. The data collected with the researcher were evaluated in SPSS-23 and AMOS-18 statistical package programs. In this study which was used Multiple Indicators and Multiple Causes (*MIMIC*), Item Bias and Differential Item Functioning; DIF were used to test the model.

It was observed that the fit indices of the model (*MIMIC*) created within the scope of the study showed a good fit. It was determined that the variables of gender and marital status included in the model had a significant effect on the model in order to determine to what extent they were effective on the factors that prevented participation in leisure activities and the factors that facilitated participation. Gender has a direct negative effect on leisure constraints and a direct positive effect on leisure facilitators. In addition, it was also determined that the marital status variable had a direct positive effect only on the leisure facilitators. When the dummy variables of gender and marital status, which were coded as men=0, women=1, married=0, single=1 in the findings, were evaluated, respectively, women got higher scores than men in *BSI-SF*; It is seen that men have higher scores than women in *LFS*. In addition, it was determined that single people got higher scores than married people in the *LFS* factor. Nine different modifications are proposed by AMOS. Here, in order to determine item bias by performing DIF analysis, the suggested modification indicators between the *LCS-SF* and *LFS* dimensions of gender and marital status variables, which are only specified as group variables, should be taken into account. In order to examine the bias between the lack of interest dimension of *LCS-SF* and the group variables (gender, marital status) of the structural facilitators of *LFS*, in the model of the research, from the gender and marital status variable to the structural facilitators dimension of the *LFS*; estimation was made by drawing a regression arrow only from the marital status variable to the lack of interest dimension of *LCS-SF*. After the DIF analysis, the results of the modifications added to the model were obtained. It was determined that the structural facilitators dimension of the *LFS* created a bias between the male and female groups. In this dimension, it is understood that men have higher scores than women. In addition, it was determined that the structural facilitators dimension of the *LFS* was similarly biased between the married and single groups. It is seen that single people have higher scores in this dimension than married people. However, it was determined that the marital status variable *LCS-SF* did not create a bias between married and single groups in the interest dimension. Considering the statistical results in the literature, it was not necessary to remove the biased analysis results from the research model.

As results, when the leisure literature is examined in depth, it is seen that gender-based studies are generally carried out differently. It is seen that some researchers critically examine this issue, some learn about the problems of participation in leisure activities experienced by women by chance from empirical studies conducted on men, while others conduct studies that directly examine such inhibiting factors on women. Whatever the case, it is seen that most of these kinds of studies conducted to determine gender-related differences and problems in the leisure activity preference and participation process focus on gender-based inequality. It is also known that oppressive forces such as childcare and household responsibilities in women's lives negatively affect their access to activities, and they tend to be more restricted in their free time than men. Moreover, it is suggested that the biggest obstacle in front of women's leisure stems from the patriarchal nature of the society. Therefore, it can be said that leisure barriers arise from structured gender-based relationships.

For many years, traditional approaches such as dependent samples t-test, ANOVA and ANCOVA, and multivariate analysis of variance (*MANOVA*) have been preferred by researchers to examine variation in studies. Most of these approaches only analyze mean variables and treat differences between individuals as variance of error. However, the *MIMIC* model, which was created to test the significance of the hypotheses determined within

the scope of the research and is frequently used in many literature, provided an opportunity to understand the role of demographic characteristics in clearly determining the factors that prevent or facilitate the participation of individuals in leisure activities. As a result of the research, it has been concluded that while the gender variable is an important variable that prevents participation in leisure activities, especially for women, this situation does not occur for men, on the contrary, for male participants, gender is a feature that facilitates participation in leisure activities. In addition, it was determined that another variable that facilitates participation in leisure activities is marital status, and especially single participants can participate in such activities more easily than married ones. Therefore, it has been found that gender and marital status, which are among the demographic variables discussed, have a significant effect on facilitating participation as well.